

Jaarverslag Collectief tegen Islamofobie

Juni 2022 – december 2023

www.collectieftegenislamofobie.nl
info@collectieftegenislamofobie.nl

Eerste Weteringplantsoen 2c
1017 SJ Amsterdam
Tel: 0031 (0)20-4288825
www.collectieftegenislamofobie.nl
info@collectieftegenislamofobie.nl
www.facebook.com/islamofobie.endiscriminatie

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Verslag van activiteiten	7
2.1.	4 december Hoe bestrijden we samen de haat tegen lhbtqi, moslims, joden en christenen in Amsterdam.	7
2.2.	15 maart bijeenkomst in het kader van de internationale dag tegen islamofobie	10
2.3.	21 september: gezamenlijke verklaring over herstructurering van Antidiscriminatievoorzieningen (ADV's)	13
2.4.	15 oktober: bijeenkomst; effectieve reacties op het verscheuren of verbranden van de Koran?	15
2.5.	Voortzetting campagne Islamofobie niet accepteren maar melden! Vergroten van de weerbaarheid en meldingsbereidheid van slachtoffers van islamofobie.	19
	Bijlage 1: Factsheet moslimhaat en moslim discriminatie (Ewoud Butter)	24

1. Inleiding

Sinds de aanslagen in de VS, de moord op Van Gogh en aansluitend de opkomst van de PVV is er sprake van een toename van discriminatie en geweld tegen moslims. Uit de berichtgeving in de media, signalen vanuit de samenleving, meldingen bij het meldpunt van EMCEMO en een onderzoek dat EMCEMO in 2011 liet uitvoeren bleek dat islamofobie een steeds groter probleem vormt binnen de samenleving. De intolerantie richting moslims en de islam zorgt voor buitensluiting, ongelijke behandeling, belediging, discriminatie en zelfs geweld. Reden voor EMCEMO om het initiatief te nemen tot de oprichting van het Collectief tegen Islamofobie en Discriminatie (CTID).

De activiteiten van het collectief bestaan uit het signaleren en registreren van islamofobe uitingen in de media en in het maatschappelijk veld, het geven van voorlichting, islamofobie onder de aandacht brengen van de politiek, het doen van verder onderzoek.

In 2011 publiceerde onderzoekster Ineke van der Valk met EMCEMO haar boek 'Islamofobie en Discriminatie' waaruit bleek dat islamofobie in Nederland een groeiend probleem is waar in de politiek te weinig aandacht wordt besteed.

In de bijlage vindt u een uitgebreide factsheet van onderzoeker Ewoud Butter waarin nader ingegaan wordt op de terminologie (moslimhaat, anti-moslimracisme, islamofobie en moslimdiscriminatie), de omvang van deze fenomenen, de rol van de media, en het beleid om islamofobie en moslimdiscriminatie te voorkomen.

In 2020 en 2021 deed het CTID samen met Roemer van Oordt (projectbureau Zasje) op verzoek van de gemeente Amsterdam een actie-onderzoek naar moslimdiscriminatie in Amsterdam. Het actie-onderzoek omvatte 16 bijeenkomsten met diverse maatschappelijke organisaties en gesprekken met moskeebestuurders en onderwijsinstellingen. Ook werd een enquête uitgezet waaraan 30 instellingen deelnamen. De eindrapportage van het actie-onderzoek, geleverd in begin 2022, bevatte een lange lijst met concrete aanbevelingen voor de gemeente Amsterdam over hoe moslimdiscriminatie en islamofobie effectief kunnen worden voorkomen en bestreden. Deze aanbevelingen omvatten onder andere:

1. Voer herkenbare campagnes uit om moslimdiscriminatie tegen te gaan en om het melden ervan te stimuleren. Werk daarbij zoveel als mogelijk samen met organisaties van en voor moslims om beleid van onderop de maken én in de praktijk uit te voeren.
2. Maak je hard voor meer diversiteit binnen alle gemeentelijke organisaties, instellingen en afdelingen. Leg daarbij een directe link met de afdeling personeelsbeleid.
3. Heb veel meer oog, oor en aandacht voor institutionele vormen van moslimdiscriminatie en racisme, vooral ook binnen het gemeentelijke apparaat zelf.
4. School medewerkers van de gemeente via diverse trainingen structureel bij op het gebied van moslimdiscriminatie en de achtergronden ervan.
5. Spreek als gemeente werkgevers en uitzendbureaus keihard aan op discriminatie bij (stage)sollicitatie, op de werkvoer en bij doorstroom en voer een lik op stuk beleid. Niet wachten op welwillendheid, maar afdwingen. Geen zaken doen met bedrijven die discrimineren.
6. Biedt veel meer bescherming op de werkvloer tegen (moslim) discriminatie. Stel vertrouwenspersonen aan met kennis van (moslim) discriminatie.
7. Investeer in de samenwerking met onderwijs. Bij vooroordelen en gebrek aan wederzijdse (h)erkenning op scholen ligt de basis van de aanpak van (moslim)discriminatie.
8. Bevorder de samenwerking met de afdeling Openbare Orde en Veiligheid (OOV) in de preventie en bestrijding van moslimhaat en -discriminatie, zowel gericht tegen personen in de openbare ruimte als tegen instituties, zoals moskeeën en islamitische scholen.

9. Wees als afdeling transparant en inclusief. Zet je als afdeling daarbij expliciet in voor het gebruik van inclusief en respectvol taalgebruik.
10. Stel als afdeling Diversiteit in samenwerking met andere gemeentelijke diensten een voorbeeld richting de landelijke overheid door te pleiten voor aparte registratie van moslimdiscriminatie bij alle instellingen en voor een landelijke coördinator die zich specifiek bezighoudt met de aanpak van moslimhaat en moslimdiscriminatie, net als dat het geval is bij antisemitisme.

In dit jaarverslag presenteert het Collectief tegen Islamofobie en Discriminatie (CTID) een overzicht van haar activiteiten en initiatieven uitgevoerd tussen juni 2022 en november 2023.

In het volgende hoofdstuk van dit verslag zullen we de diverse activiteiten van het CTID nader belichten, waaronder dialoogbijeenkomsten, manifesten en campagnes gericht op het vergroten van bewustzijn en het bieden van ondersteuning aan de slachtoffers van islamofobie.

Deze activiteiten weerspiegelen onze voortdurende inzet voor een inclusieve, respectvolle samenleving waarin iedereen, ongeacht religieuze of culturele achtergrond, zich veilig en gewaardeerd voelt.

Amsterdam, december 2023

2. Verslag van activiteiten

In dit hoofdstuk wordt in chronologische volgorde verslag gedaan van de activiteiten die door het CTID (mede) zijn georganiseerd.

2.1. 4 december Hoe bestrijden we samen de haat tegen lhbtqi, moslims, joden en christenen in Amsterdam

Deze bijeenkomst vond plaats naar aanleiding van de ophef die in het najaar van 2022 was ontstaan toen burgemeester Femke Halsema moskeebesturen had uitgenodigd om een verklaring tegen geweld jegens de LHBTI+-gemeenschap te ondertekenen. Verschillende moskeeën gaven aan de verklaring niet te willen ondertekenen, omdat ze zich hierdoor gestigmatiseerd voelden. Zo noemde De Blauwe Moskee de gang van zaken “absurd” en bekritiseerde het feit dat alleen moskeeën werden gevraagd geweld te veroordelen. Dit werd door hen opgevat als een impliciete beschuldiging gericht aan de islamitische gemeenschap. Halsema reageerde door te zeggen dat het nooit de bedoeling was om alleen de islamitische gemeenschap een dergelijk statement te laten ondertekenen. Uiteindelijk besloot burgemeester Halsema het plan voor de steunverklaring af te blazen, verklarend dat het niet bedoeld was als een politiek statement.

Het Collectief tegen Islamofobie nam hierop het initiatief voor een debat met de volgende vertegenwoordigers uit de islamitische, joodse en (islamitische) lhbt-gemeenschap:

- Marten Bos Alle kleuren oost
- Saïda Derrazi S.P.E.A.K. Collectief moslimvrouwen
- Lody van de Kamp rabijn
- Sorab Roustayer Stichting Fite Qlub
- Dino Suhonic Stichting Maruf
- Abdou Menebhi CTID

Tijdens de bijeenkomst werd benadrukt dat de onderwerpen islamofobie, homofobie en antisemitisme met elkaar verbonden zijn omdat vooral populistische en extreemrechtse groepen en partijen homofobie en

antisemitisme gebruiken als reden om islamofobie goed te praten. Gebaseerd op valse informatie (zoals bijvoorbeeld het wijdverbreide misverstand dat het voornamelijk moslims zijn die geweld plegen tegen LHBTers) wordt een situatie gecreëerd waarbij groepen tegen elkaar worden uitgespeeld. In plaats van tegenover elkaar is het beter om naast elkaar te gaan staan om deze vormen van racisme en discriminatie te bestrijden. Daarbij kunnen we veel leren van elkaars ervaringen en best practices.

Tijdens deze dialoogbijeenkomst werd ingegaan op deze vormen van discriminatie, de manier waarop deze het best bestreden kunnen worden, hoe de groepen elkaar daarbij kunnen ondersteunen en werden de banden tussen de verschillende groepen aangehaald en bestendigd.

Opgemerkt werd om niet steeds Islam met het LHBT thema te verbinden, daarmee gaan we mee in het verdeel- en heers vertoog dat ons zo wordt opgedrongen.

Islamofobie en hoe dat steeds weer opduikt moeten we analyseren en bespreken om te komen tot een duidelijke actie richting gemeenschap en politiek. De stem van moslims heeft steeds minder aandacht, wordt minder gehoord dan andere groepen. Zo gaf rabbijn Lody van de Kamp het voorbeeld dat hij meteen wordt uitgenodigd als hij antisemitisme aanklaagt nadat iemand de Hitlergroet brengt, maar dat de Marokkaanse vrouw wier hoofddoek wordt afgerukt niet gehoord wordt.

Verder werden de volgende punten gemaakt:

- We moeten niet steeds in het reageren vervallen, maar ook juist actief acteren, zelf onze standpunten innemen en bespreken en verbinding zoeken. Dat is beter dan dat de agenda bepaald wordt door de politiek en de media beïnvloed.
- We moeten de slechte positie van queer moslims niet onderschatten en erkennen hoe er geweld en uitsluiting plaatsvindt.
- Queer moslims horen niet bij de ene en niet bij de andere community, daarom blijven eigen activiteiten en steun nodig. De LHBTI gemeenschap is geen automatische bondgenoot van queer moslims.
- Initiatieven die verbinden moeten we vooral benoemen en doorzetten en waar mogelijk uitbreiden, want die krijgen veel minder aandacht dan negatieve incidenten, hoe erg ook. Juist door verbinding te maken in de buurten kunnen we de gemeenschappen verbinden en tonen dat we meer gemeenschappelijk hebben.
- In de samenwerking die er wel is zijn de gemarginaliseerden, de meest kwetsbaren meestal niet te zien, ook omdat ze meer risico lopen dubbel buitengesloten te worden. Het zijn meestal personen in goede, geprivilegieerde posities die in dergelijke samenwerkingsinitiatieven te zien zijn.

15 maart 2023 15:00 – 18:00 uur
Emcemo 1e Weteringplantsoen 2c, Amsterdam

Bijeenkomst in het kader van
de Internationale Dag ter
Bestrijding van Islamofobie

2.2. 15 maart bijeenkomst in het kader van de internationale dag tegen islamofobie

Inleiding

In 2022 besloot de Verenigde Naties (VN) 15 maart tot de Internationale dag ter bestrijding van islamofobie uit te roepen. Aanleiding voor deze keuze was dat op 15 maart 2018 de extreemrechtse terrorist Brenton Tarrant 51 moslims in Christchurch, Nieuw-Zeeland vermoordde.

In 2023 viel de Internationale dag ter bestrijding van islamofobie op dezelfde dag als de verkiezingen van de Provinciale Staten. De leden van de nieuwe Provinciale Staten kiezen vervolgens op 30 mei de nieuwe Eerste Kamer. Dit was een goede gelegenheid aandacht van publiek en politiek te vragen voor het tegengaan van discriminatie van moslims en islamofobie. Het Collectief tegen Islamofobie en Discriminatie (CTID) organiseerde daarom met partners uit het veld op 15 maart 2023 een informatie- en discussiebijeenkomst. Hieronder het verslag.

Verslag

Ongeveer 75 mensen nemen op 15 maart 2023 deel aan het islamofobie symposium. De middag staat onder leiding van **Roemer van Oordt** (onderzoeker, publicist, adviseur en trainer bij projectbureau Zasje). De bijeenkomst wordt geopend door **Abdou Menehbi** van EMCEMCO /Collectief tegen Islamofobie en Discriminatie (CTID). In zijn inleiding bevestigt hij min of meer wat we de rest van de middag ook zullen zien: een verschuiving in het activistische en academische veld van vormen van islamofobie in het dagelijks verkeer tussen burgers naar vormen van islamofobie in en als gevolg van overheidsbeleid.

In zijn toespraak pleit **Rabin Baldewsingh**, de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme, voor een nationaal debat over de positie van moslims in Nederland. Onderzoek, zo stelt hij, bevestigt een bestaand beeld: hoge frequentie van discriminatie van moslims (cijfers van de politie, OM, Fundamental Rights Agency van de EU) die echter niet leidt tot urgentie en (daarmee) ook genormaliseerd lijkt te zijn. In zijn toespraak heeft hij het, mede op basis van de cijfers en de langdurige consistentie ervan, over “chronische discriminatie” en een probleem van “epidemische proporties” waarbij de overheid nadrukkelijk onderdeel is van het probleem door “stelselmatig stigmatiserende wetten” te maken zoals de wet beperking gezichtsbedekkende kleding, witwassen en voorkomen terrorisme, transparantie maatschappelijke organisaties; toezicht basisvoortgezet onderwijs, BIBOB wet. Deze wetten discrimineren moslims direct of zijn disproportioneel gericht tegen moslims of hebben dat effect in de beleidspraktijk.

Ewoud Butter is zelfstandig onderzoeker en heeft veel onderzoek naar moslimdiscriminatie gedaan. Hij is - met Roemer van Oordt en Ineke van der Valk - auteur van de vierde monitor Moslimdiscriminatie behandelt in zijn bijdrage de meldingen van moslimdiscriminatie en agressie tegen moskeeën. Hij geeft aan dat er nog maar relatief kort onderzoek wordt gedaan naar moslimdiscriminatie en dat moslimdiscriminatie ook nog maar kort (en ten dele) apart wordt geregistreerd. De gegevens die we hebben zijn vooral afkomstig van meldpunten en verkennende onderzoeken. Butter laat zien dat ervaren discriminatie relatief hoog is (vooral onder Marokkaanse moslims en mensen die ‘er uit zien als moslim’, als vrouwen met hoofddoeken en mannen met baarden) en dat cijfers van meldpunten fluctueren. Ewoud benadrukt dat het toeslagenschandaal, de Vierde Monitor Moslimdiscriminatie, het onderzoek naar racisme bij BZ, het triggerfactorenonderzoek van het Verweij Jonker Instituut en onderzoek naar beeldvorming moslima(’s) in de media, het belang duidelijk maken van onderzoek naar ingesleten beeldvorming en institutionele vormen van uitsluiting van moslims (op de werkvloer en als ‘klant’) - in het bijzonder in een aantal sectoren. Het idee in beleid is vooral dat moslims weerbaar moeten worden tegen discriminatie.

Martijn de Koning, universitair hoofddocent bij de Radboud Universiteit, gaat in zijn verhaal in op de plannen van minister Wiersma voor Primair- en Voortgezet Onderwijs voor het monitoren van informeel onderwijs en legt deze plannen tegenover de islamofobie-matrix: een instrument in ontwikkeling om te bepalen hoe beleid zich verhoudt tot islamofobie als een vorm van racisme tegen moslims. Deze analyse spitst zich vooral toe op termen als ‘salafistisch spectrum’ en ‘anti-integratief, antidemocratisch en anti-rechtsstatelijk’; termen die typisch gebruikt worden om moslims te problematiseren.

Achraf el Johari gaat in op de mogelijkheden en beperkingen van het mogelijk maken van toetsing van wetten aan de Grondwet. In Nederland is het niet toegestaan om wetten aan de Grondwet te toetsen. Uiteindelijk kunnen wetten en regelgeving via het Europese Hof wel aan grondrechten getoetst worden, maar binnen kringen van islamofobie- bestrijders klinkt de stelling dat ook de Nederlandse rechter zou moeten kunnen toetsen. El Johari bespreekt daarbij de verschillende mogelijkheden die daarbij zouden open staan en de beperkingen ervan.

De middag wordt afgesloten door **Oumaima Al Abdellaoui** (schrijfster, public speaker, oprichtster UniYoung) die vooral specifieke termen uit de verschillende bijdragen over het voetlicht brengt. Ze sluit het symposium af met: “Vrijheid, maar ik wil jou wel extra goed in de gaten kunnen houden. Wellicht zet ik daarbij in op de mensen om je heen. Ik ga je overladen met bemoeienis, eindeloos papierwerk en laat je verdrinken in mijn vragen, net zolang, tot ik je pak, op hetgeen jouw mens maakt. Fouten maken is menselijk maar jij mag dat niet, want zodra je je versprekt snoer ik jou de mond. Nederland is het land van vrijheid, maar jij, jij mag je niet te vrij gaan voelen, straks denk je nog dat jij en ik hetzelfde zijn.”

Van de bijeenkomst is bij het CTID een uitgebreider verslag beschikbaar, inclusief de powerpointpresentaties van enkele sprekers.

Manifest tegen Islamofobie 2022

2.3. 21 september: gezamenlijke verklaring over herstructurering van Antidiscriminatievoorzieningen (ADV's)

Het CTID heeft als onderdeel van het Manifest tegen Islamofobie samen met anderen een manifest ondertekend, met concrete aanbevelingen om (institutioneel) racisme aan te pakken en relevante beleidsversterkingen te identificeren.

In het manifest wordt verwezen naar een kamerbrief van 23 juni over het slavernijverleden. Hierin erkende de (demissionair) minister het belang van effectieve en breed inzetbare antidiscriminatievoorzieningen (ADV's). Deze organisaties moeten niet alleen advies en bijstand bieden maar ook samenwerken met politie, OM, gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Cruciaal hierin is de toevoeging van een preventietaak en een herziening van de financiering van ADV's. Het lange-termijndoel is om alle ADV's te integreren in één centrale organisatie voor de lokale en regionale aanpak van discriminatie.

Deze ambities zijn gebaseerd op het onderzoek van Berenschot naar het takenpakket, zichtbaarheid, vindbaarheid, organisatievorm, financiering, meldingstoegankelijkheid en meldingsbereidheid van ADV's. Drie scenario's voor de toekomst van ADV's worden gepresenteerd, waarvan het derde scenario - de oprichting van een landelijke Stichting Antidiscriminatie en verplicht lokaal antidiscriminatiebeleid door gemeenten - als meest ambitieus wordt beschouwd.

In het manifest wordt benadrukt dat geen van de scenario's voldoende ingaat op het voorkomen en bestrijden van institutionele uitsluiting op landelijk niveau. De behoefte ligt bij een onafhankelijke Antidiscriminatie-organisatie met voldoende mandaat en middelen, die boven alle partijen staat en zich zowel lokaal, regionaal als landelijk inzet tegen racisme en discriminatie.

Deze organisatie zou taken van de Nationale Coördinator tegen Discriminatie en Racisme en de Nationale Coördinator Antisemitismebestrijding moeten overnemen. Een model gebaseerd op de Nationale Ombudsman wordt in het manifest voorgesteld, waarbij de overheid verplicht is gevolgen te verbinden aan de uitspraken van deze organisatie.

De nieuwe organisatie zou volgens het manifest kunnen leren van de structuur van de Regionaal Informatie- en Expertise Centra (RIEC's) en het Landelijk Informatie- en Expertise Centrum (LIEC), gericht op de aanpak van georganiseerde criminaliteit. Deze organisatie zou niet alleen de preventieve kant, maar ook de curatieve en repressieve kant van discriminatie moeten adresseren.

Hoewel het Berenschot-rapport en het voorgestelde derde scenario een stap in de goede richting zijn, wordt in het manifest geconcludeerd dat het niet volledig voldoet aan de behoeften van Nederland om racisme en discriminatie effectief te bestrijden.

Het is cruciaal dat de ervaringen en feedback van het maatschappelijk middenveld uit gemarginaliseerde gemeenschappen worden meegenomen in de vorming van de toekomstige landelijke antidiscriminatie-organisatie. Het manifest is mede ondertekend door Agenda tot Manifest tegen anti-Aziatisch racisme, Het Joods Manifest, Het Manifest tegen Islamofobie en Het Zwart Manifest.

2.4. 15 oktober: bijeenkomst; effectieve reacties op het verscheuren of verbranden van de Koran?

Inleiding

Wat is een passende en effectieve reactie op het verscheuren of verbranden van de Koran? Hoe kunnen fundamentele vrijheden, zoals de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst, het beste worden gewaarborgd? Over die vragen organiseerde het Collectief tegen Islamofobie en Discriminatie een bijeenkomst in de Amsterdamse Oranjekerk. De ongeveer 50 aanwezigen op deze zondagmiddag 15 oktober hadden verschillende achtergronden. Deze bijeenkomst vond plaats in het kader van de Europese Dag tegen Islamofobie op 21 september. Hieronder het verslag.

Verslag

Martijn de Koning van de Nijmeegse Radboud Universiteit beklimt het preekgestoelte in de kerk en opent de bijeenkomst met een inleiding waarin hij acties als koranverbrandingen betitelt als 'spektakelactivisme'. Dit zijn volgens hem vormen van protest die niet alleen met inhoud, maar ook met visuele en auditieve vormen een situatie creëren waar derden bijna noodzakelijkerwijs op moeten reageren. Door middel van een spektakel wordt geprobeerd een controversie te scheppen.

Spektakelactivisten richten zich volgens De Koning op de kernsymbolen van de tegenstander. In geval van moslims gaat het dan bijvoorbeeld om het ontoren van de Koran, de profeet Mohammed en de hoofddoek. Vervolgens gaan de

spektakelactivisten achterover zitten, wachten ze op een overreactie van de groep die geprovoceerd wordt, in dit geval moslims, en concluderen ze: 'Zie je wel, moslims vormen een gevaar voor de vrijheid van meningsuiting'.

Handjevol

In Nederland gaat het om acties van Pegida Nederland – opgericht door Edwin Wagenveld. Deze organisatie claimt zelf 400 leden te hebben, maar weet nooit meer dan een handjevol mensen op de been brengen. Wagenveld wil volgens de Koning niet alleen moslims provoceren, maar richt zich ook op de overheid en de politieke elite die niks doen tegen 'de islamisering' van de Nederlandse samenleving.

De reacties van Nederlandse moslims op de acties van Pegida variëren volgens De Koning van niets doen, verbaal protesteren tot pogingen ondernemen om dit soort uitingen te laten verbieden. Zo heeft de moskeekoepel K7 een toolkit voor gemeenten ontwikkeld als hulpmiddel om met dit soort acties om te gaan. Volgens de K7 heeft de overheid de verplichting de vrijheid van godsdienst te beschermen. Zij denken dat het, onder andere op basis van uitspraken van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), mogelijk is om koranverbrandingen te beschouwen als haatuitingen en deze te verbieden ter bescherming van 'de religieuze vrede'.

De Koning vertelt dat het, volgens de juristen die hij heeft geraadpleegd, nog niet betekent dat dit soort Koranonteringen verboden kunnen worden. Wel kan het bijvoorbeeld verboden worden om voor de ingang van een moskee een koran te verscheuren of te verbranden omdat dan de toegang tot de moskee in het geding is.

De Koning sluit af met de constatering dat het weliswaar lastig is om te reageren op Koranonteringen, maar dat het wel belangrijk is om het te doen omdat je dit gedrag ook niet wil normaliseren.

Verslag debat

Hierna volgt een debat onder leiding van Naima Ajouaau, teamleider Sociale Basis Amsterdam Oost en gemeenteraadslid voor de PvdA in Dijk en Waard.

Mustafa Hamarcu, voorzitter van Milli Görüs Noord-Nederland, geeft aan zich te

herkennen in de inleiding van Martijn de Koning: ‘Het gaat om het zorgvuldig afwegen van woorden en acties. Eigenlijk doe je het nooit goed. De vraag is steeds: gaan we kabaal maken omdat er ruim een miljoen Nederlanders worden gekrenkt door een klein groepje extremisten of laten we het lopen? Vanzelfsprekend ben ik voor de vrijheid van meningsuiting, maar ik vraag me ook af wat de reactie van de overheid zou zijn geweest als een gekleurde man als ik aankondigde een thora of een bijbel voor de Israëlische ambassade te willen verbranden.’

Martijn van Laar, prediker van de Amsterdamse Elthethokerk, is het eens met Hamarcu: ‘Je kunt het nooit goed doen. Mijn eerste reactie zou zijn: niet reageren, maar dan riskeer je dat dit soort acties salonfähig worden. Dat gebeurt in feite ook al. Het is krachtig wanneer anderen reageren dan degenen die pijn wordt gedaan. Wanneer wij als niet-moslims bijvoorbeeld zeggen ‘je gaat te ver.’ Hij vertelt dat moslims in Egypte in 2017 om een bedreigde kerk gingen staan. ‘Dat was inspirerend. Ik werkte destijds nog in Rotterdam en daar zijn we toen als christenen om de El Salammoskee gaan staan. Door letterlijk om de moskee te gaan staan, spraken we onze steun uit. Het is altijd fijn als mensen voor je opkomen – en het liefst in het openbaar.’

Keppeltje

Simon Cohen is van Dialoog Joods Nederland en was tot een maand geleden voorzitter van ‘de Coalitie Rotterdam voor Mekaar’. Hij heeft er alle begrip voor dat het door moslims als uiterst kwetsend wordt ervaren wanneer een koran verscheurd of verbrand wordt. Hij pleit voor respect voor elkaars religieuze symbolen en wijst erop dat er inmiddels heel veel joden zijn die niet meer de vrijheid voelen om met een keppeltje lopen.

Cohen gelooft in dialoog en samenwerking door netwerkorganisaties om spanningen te voorkomen, zoals dat in Rotterdam gebeurt en landelijk in het Overlegorgaan Joden Christenen en Moslims (OJCM). In landelijke en regionale organen zitten volgens hem Joden en christenen die veel voor moslims opkomen.

Roemer van Oordt, onderzoeker en medeorganisator van het debat, reageert dat er weliswaar zowel landelijk als lokaal sprake is van solidariteit, maar dat dit te weinig in de openbaarheid gebeurt. Voor het bredere publiek is dit amper zichtbaar. ‘Er kan juist op dit punt meer samengewerkt worden – zoals in het kader van de discussies over ritueel slachten is gebeurd’, aldus Van Oordt.

Heinrich Heine

Iemand van het Amsterdamse Veiligheidspact tegen Discriminatie vindt het schandalig dat het verbranden van heilige boeken niet wettelijk verboden is. ‘Het is een vorm van haatzaaien en opruiing’, zegt hij. ‘Ik pleit voor een campagne om het te verbieden.’ Hij citeert de schrijver Heinrich Heine die in het toneelstuk *Almansor* (1821) schreef: ‘Waar men boeken verbrandt, verbrandt men uiteindelijk ook mensen.’

Mustafa Hamarcu van Milli Görüs reageert hierop door te stellen dat partijen in de Tweede Kamer kunnen bekijken welke wetgeving nodig is om alle grondwettelijke vrijheden, waaronder de vrijheid van godsdienst, beter te beschermen. ‘Het gaat om een maatschappelijk probleem, om het tegengaan van polarisatie.’

Abdou Menebhi van het organiserende Collectief tegen Islamofobie en Discriminatie vindt dat de moskeeën te stil zijn als het gaat om islamofobie. Tegelijkertijd vindt hij dat niet enkel moskeeën stelling moeten nemen. ‘Dat moeten ook niet-moslims doen, seculieren, mensen van andere religies.’ Hij legt de bal bij de overheid die alle burgers moet beschermen. Menebhi vervolgt: ‘We moeten straks stemmen op partijen die het voor alle burgers opnemen en dus ook duidelijke standpunten hebben over het tegengaan van islamofobie.’ Er is volgens hem in de Tweede Kamer, maar ook in de partijprogramma’s nog te weinig aandacht voor deze vorm van discriminatie. Menebhi roept de Tweede Kamer op om vaart te maken met een wetsvoorstel van GroenLinks en ChristenUnie om hate speech zwaarder te bestraffen.

Een medewerkster van een antidiscriminatievoorziening stelt dat het melden van moslimdiscriminatie bij de meldpunten een effectieve methode is om islamofobie te agenderen. ‘Dat gebeurt nu te weinig. Wanneer er vaker gemeld wordt, komt het meer in beeld, en wordt er meer prioriteit gegeven aan beleidsvorming’, zegt ze.

Dagvoorzitter Naima Ajouaau sluit de gemoedelijk verlopen bijeenkomst in stijl af met de oproep om vaker over onze eigen schaduw te stappen en in het publieke domein hand in hand te staan en voor elkaar op te komen.

Dit artikel verscheen eerder bij De Kanttekening

'ISLAMOFOBIE: NIET ACCEPTEREN, MAAR MELDEN!'

2.5. Voortzetting campagne Islamofobie niet accepteren maar melden! Vergroten van de weerbaarheid en meldingsbereidheid van slachtoffers van islamofobie.

Na de aanslag van Hamas in Israël in oktober 2023 en het daaropvolgende geweld van het Israëlisch leger in Gaza, nam het aantal islamofobe uitingen enorm toe. In november betekende de verkiezingswinst van de extreemrechtse en islamofobe PVV een nieuwe impuls voor islamofobe uitingen. Toch is voor velen de drempel te hoog om van zo'n uiting melding te doen bij de politie of een discriminatie registrerende instelling.

Uit het onderzoek van het SCP naar ervaren discriminatie bleek dat ruim een kwart van de Nederlanders (27%) in 2018 discriminatie heeft ervaren. Onder Nederlanders met een migratieachtergrond lag dit hoger: ongeveer de helft van hen had in 2018 te maken met discriminatie. Inclusief respondenten die daarover twijfelden, ging het zelfs om bijna twee derde van de Nederlanders met een migratieachtergrond. Ruim twee derde van de Turkse Nederlanders (69%) en Marokkaanse Nederlanders (72%) voelde zich (inclusief twijfel) gediscrimineerd op grond van hun etnische achtergrond en ongeveer de helft van de Turkse Nederlanders en twee derde van de Marokkaanse Nederlanders geeft aan zich (ook) gediscrimineerd te voelen op grond van hun geloof. Uit het onderzoek bleek dat 69% van de Nederlandse moslims in 2019 discriminatie heeft ervaren. Van deze groep twijfelde 14% of het om discriminatie ging. Uit het SCP onderzoek bleek ook dat slechts 3% van de mensen die discriminatie ervaart hiervan melding doet bij de politie of een meldingsinstantie als een antidiscriminatievoorziening.

Ook uit specifieke onderzoeken naar moslimdiscriminatie als de Vierde Monitor moslimdiscriminatie (Butter, Van Oordt, Van der Valk, 2021), Utrechts onderzoek naar ervaren moslimdiscriminatie (Omlo & Butter, 2020) en ons Amsterdamse actieonderzoek naar moslimdiscriminatie (Menebhi, Van Oordt, 2022) bleek dat meer dan de helft van de moslims discriminatie ervaart. Uit deze eerdere genoemde onderzoeken en uit de Proeftuin Moslimdiscriminatie Melden (Wolf et al., 2022) blijkt dat er verschillende redenen zijn waarom het meldingspercentage wat betreft moslimdiscriminatie zo laag is. Het gaat daarbij onder andere om de onbekendheid van meldingsinstanties, een laag vertrouwen in de instituties, weinig zicht op het nut en resultaat van melden, tijdgebrek, gewenning of een andere copingstrategie.

Uit onderzoek van Ens (2016) komen daarnaast specifieke argumenten naar voren die te maken hebben met het niet melden van moslimdiscriminatie met de politie. Het gaat hierbij onder andere om het wantrouwen in deze instanties en de angst dat er iets met de gegeven informatie gebeurt.

Doel: vergroten meldingsbereidheid

EMCEMO en het CTID hebben daarom de al langer lopende campagne ‘islamofobie niet accepteren, maar melden!’ in 2023 voortgezet. Beide organisaties hechten veel belang aan het vergroten van de meldingsbereidheid. Vergroting van meldingsbereidheid heeft een tweeledig doel.

إذا تعرضت كعضو للتمييز فمن الأساسي التصريح به. لا تقبل من الآن، بسبب عقيدتك، للتهديد، الشغب، الإحتقار أو معاملةك كإهين
استفد من حقوقك: قم بالتصريح و قدم شكايته. التصريح هو الوسيلة الوحيدة لتلحح الإسلاموفوبيا و محاربتها.

ماذا يمكنك ان تفعل؟

1. سجل الأحداث المهمة، كوثائق، المكان، الظروف و غير ذلك.
2. قم بأخذ صور أو تسجيلات فيديو كدليل.
3. حاول أن يكون لك شهود بدون شهادات كتابية.

التصريح

عندما تتصل بمكتب مناهضة الإسلاموفوبيا و العنصرية للتصريح بالتمييز، ستساعدك على التوجه للشرطة و تزويدك للسكيب الأستراتيجي لمحاربة العنصرية (AIID)، مكتب مناهضة الإسلاموفوبيا سيسهر على اتخاذ الإجراءات اللازمة.

- اتصل بالهاتف رقم 020-4288825
- عن طريق الإنترنت www.meldpunt-islamofobie.nl
- إرسال إيميل إلى islamofobie@gmail.com
- عن طريق التايسويك www.facebook.com/islamofobie.endiscriminatie

مكتب مناهضة التمييز

يمكن لك أيضا أن تتصل مباشرة بإحدى مكاتب مناهضة التمييز المتواجدة بحرية. هناك سيتم تسجيل شكايته كما ستقومك على بنية الخطوات التي يمكن اتباعها كالتدخل لدى جهات معنية أو مساعدتك على وضع شكايته لدى الشرطة.

- اتصل بالهاتف رقم 0900235434
- عن طريق الإنترنت www.discriminatie.nl
- عن طريق الإيميل info@discriminatie.nl

الشرطة

كما يمكن لك أن تقوم بوضع شكايته لدى الشرطة المتواجدة بحرية.

- اتصل بالهاتف رقم 09008844
- عن طريق الإنترنت www.police.nl

الإنشويته

إذا تعرضت لمعاملة عنصرية سواء عبر الإنترنت أو عبر وسائل التواصل الإجتماعي بسبب الدين أو الأصل، فيمكن لك إيداع شكايته لدى إحدى المراكز التالية:

- مركز الإبلاغ عن التمييز عبر الإنترنت www.mindendland.nl
- مركز مناهضة التمييز عبر الإنترنت www.meldpunt.nl

أسس مكتب مناهضة الإسلاموفوبيا و العنصرية سنة 2013 إثر إرطاع الفيزا الذي يصدره له السكيب. هدف مكتب مناهضة الإسلاموفوبيا و العنصرية هو محاربة التمييز عبر العديد من الأنشطة و تقديم الدعم، يسهر مكتب مناهضة الإسلاموفوبيا و العنصرية إلى الإبلاغ الإجتماعي و محاربة الإسلاموفوبيا.

الإسلاموفوبيا لا تقبلها بل أبلغ عنها

قف

مكتب مناهضة الإسلاموفوبيا
020-4288825

Naast het ondersteunen van slachtoffers van discriminatie en islamofobie is het zinvol zoveel mogelijk discriminatoire gebeurtenissen te registreren, met als doel monitoring, bewustwording en beleidsvorming. Daarnaast kan het ondersteunend zijn bij het versterken van de weerbaarheid van (potentiële) slachtoffers. Eerdere campagnes hebben onvoldoende geleid tot een toename van de meldingsbereidheid. Dit vraagt om een andere aanpak. EMCEMO/CTID zijn in het najaar gestart met een nieuw project met als doel samen met zoveel mogelijk belanghebbenden niet alleen aandacht te vragen voor het belang van het melden van moslimdiscriminatie, maar ook gezamenlijk te komen tot een gemeenschappelijke aanpak om de meldingsbereidheid te vergroten.

RoI EMCEMO/CTID

Emcemo en het CTID zijn laagdrempelig en toegankelijk voor (vermeende) moslims, de medewerkers zijn voor melders herkenbaar, spreken verschillende talen, kennen de diverse culturen en zijn op de hoogte van hetgeen er speelt in de samenleving waar het gaat om de islam, moslims en moskeeën. Emcemo/CTID vormen een brug tussen de melders en de ADV's en politie. Als gevolg van het in Emcemo en het CTID gestelde vertrouwen nemen slachtoffers makkelijker de stap om een melding of aangifte te doen en kunnen melders desgewenst begeleid worden naar bijvoorbeeld een ADV of de politie.

3

**'ISLAMOFOBIE:
NIET ACCEPTEREN,
MAAR MELDEN!'**

STOP

WAAROM DEZE CAMPAGNE?

Het Collectief Tegen Islamofobie en Discriminatie (CTID) streeft al jaren naar registratie van islamofobie/moslimdiscriminatie als aparte discriminatiegrond, zoals ook het geval is bij registratie van antisemitisme en homofobie. Om een duidelijk beeld te krijgen van de aard en omvang van deze vorm van discriminatie is het belangrijk dat islamofobe incidenten bij een meldpunt worden gemeld, zodat een duidelijker beeld ontstaat van de aard en de omvang van het probleem. Zorgvuldige registratie van de aantallen en de aard van islamofobe incidenten maakt een effectieve aanpak mogelijk. Melding van islamofobe en discriminatoire incidenten is om diverse redenen helaas nog altijd niet vanzelfsprekend. De campagne 'Islamofobie: niet accepteren, maar melden' probeert hierin verandering te brengen. Het CTID heeft diverse organisaties benaderd om

Aanpak

EMCEMO/CTID wil bij het vergroten van de meldingsbereidheid van moslimdiscriminatie in Amsterdam gebruik maken van de in de eerdergenoemde onderzoeken verzamelde kennis.

Daarnaast werkt EMCEMO hierbij samen met het netwerk aan partners dat in de loop der jaren is opgebouwd. Het gaat hierbij om de discriminatie registrerende instanties als het MDRA, het College voor de Rechten van de Mens (CRM), Meldpunt Internet Discriminatie (MiND), Meldpunt Islamofobie en de politie. In Amsterdam is daarnaast al enige tijd een netwerk actief van organisaties en personen die - ieder vanuit hun eigen perspectief en deskundigheid - gezamenlijk werken aan een lange-termijnagenda om islamofobie, moslimhaat en - discriminatie in kaart te brengen, te analyseren en tegen te gaan. Hiertoe behoren ook enkele zelfstandige onderzoekers, maatschappelijke organisaties en islamitische organisaties. Deze samenwerking maakt de behandeling en registratie van meldingen van islamofobie en discriminatie effectiever en laagdrempeliger.

Ook willen we gebruik maken van de methode die is beschreven in de Handreiking Vergroten meldingsbereidheid bij discriminatie. Het gaat om een public designaanpak met inzichten, tips en tools uit de Proeftuin Moslimdiscriminatie Melden, samengesteld in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Kenmerkend aan deze aanpak is dat iedereen “die onderdeel is van de uitdaging ook onderdeel is van de oplossing. Het public design proces is cocreatief en iteratief.”

Een praktische toepassing van deze methode bestaat in ons project uit de volgende stappen:

- Het zorgen voor een onafhankelijke en ter zake kundige procesbegeleider/ onderzoeker
- Het met de procebegeleider uitwerken van het project; opstellen van een kort kennisdossier en van een ‘stakeholdermap’; het gaat bij dit laatste niet alleen om organisaties en personen uit het eerdergenoemde netwerk, maar ook om individuen die moslimdiscriminatie hebben ervaren en bijvoorbeeld mensen die actief zijn in verschillende domeinen (arbeidsmarkt, onderwijs, cultuur, zorg, huisvesting, veiligheid, media etc.)

- Het op grond hiervan samenstellen van een divers samengestelde groep belanghebbenden die verschillende ervaringen, perspectieven en achtergronden inbrengen en gezamenlijk een werkconferentie voorbereiden rondom 15 maart 2024

De fasering van het project ziet er als volgt uit:

Fase 1: eerste bijeenkomst: definiëren

- Gezamenlijk definiëren huidige situatie en centrale vraagstuk, mede op grond van hetgeen uit onderzoek bekend is
- Gezamenlijk definiëren doelstellingen, belemmeringen en uitdagingen

Fase 2; tweede bijeenkomst: bedenken en ontwerpen

- Gezamenlijk definiëren van mogelijke oplossingen en daarbij noodzakelijke samenwerkingspartners/belanghebbenden op grond van een nieuwe, aangepaste stakeholdersmap. Hierbij zal nadrukkelijk ook aandacht zijn voor personen met beslissingsbevoegdheid in verschillende domeinen
- Opstellen en voorbereiden van de werkconferentie

Fase 3: werkconferentie rond 15 maart

Tijdens deze conferentie worden de resultaten van fase 1 en fase 2 gepresenteerd. Vervolgens wordt in werkgroepen uiteengegaan om verdere afspraken te maken over stappen die gezet kunnen worden om de meldingsbereidheid te vergroten.

ook worden afspraken gemaakt over doelstellingen en meet- en evaluatiemomenten.

Fase 4: korte verslaglegging van het project.

Bijlage 1: Factsheet moslimhaat en moslimdiscriminatie (Ewoud Butter)

Wat wordt bedoeld met moslimhaat, anti-moslimracisme, islamofobie en moslimdiscriminatie? Hoe vaak komen deze fenomenen voor en wat is hun impact? Welke rol speelt de media hierbij? Wat doet de politiek om moslimhaat en moslimdiscriminatie te voorkomen, en wat zijn mogelijke verdere stappen? In deze factsheet, die sinds 2021 regelmatig wordt bijgewerkt, geeft Ewoud Butter beknopte antwoorden op deze vragen.

Over de terminologie: moslimdiscriminatie, moslimhaat, anti-moslimracisme, islamofobie

Er worden veel termen gebruikt om de uitsluiting van moslims te omschrijven. En er is ook al jaren veel discussie over deze termen. In de Vierde Monitor moslimdiscriminatie (Butter, Van Oordt, van der Valk, 2021) gebruiken we de volgende omschrijvingen:

Bij moslimdiscriminatie is sprake van het anders behandelen, uitsluiten of achterstellen van individuen of groepen op basis van hun (vermeende) islamitische geloof.

Moslimdiscriminatie komt voort uit wat wel wordt aangeduid als anti-moslimracisme, moslimhaat of islamofobie: een samenstel van generaliserende ideeën, beelden, symbolen en teksten die systematisch en consistent een negatieve betekenis geven aan 'moslims' en/of 'de' islam. Hierdoor worden moslims, maar soms ook niet-moslims die (ten onrechte) als moslim gezien worden, negatief bejegend en/of uitgesloten, vaak mede op basis van uiterlijke kenmerken zoals naam, taalgebruik, fysiek voorkomen en kleding.

Antropoloog Martijn de Koning (2019) definieerde islamofobie in Vijf mythen over islamofobie als:

“het construeren van een negatieve, generaliserende en essentialistische definitie van islam die leidt tot het maken van een hiërarchisch onderscheid tussen mensen die (vermeend) moslim zijn en degenen die dat niet zouden zijn. Dit gebeurt om de moslims als groep te problematiseren op basis van hun religie.”

Ervaren moslimdiscriminatie en meldingsbereidheid

Uit het meest recente onderzoek van het SCP naar Ervaren Discriminatie (Andriessen et al., 2020) blijkt dat 69% van de Nederlandse moslims in 2019 discriminatie heeft ervaren. Van deze groep twijfelde 14% of het wel om discriminatie ging, 55% twijfelde hier niet over. Ter vergelijking: 32% van de christenen had discriminatie ervaren (waarvan 11% twijfelde) en 37% van de niet-gelovigen (waarvan 12% twijfelde). Ongeveer twee derde van de Marokkaanse Nederlanders rapporteerde zich gediscrimineerd te voelen op grond van geloof. Van de Turkse Nederlanders gaf ongeveer de helft aan ervaring te hebben met deze vorm van discriminatie.

Uit onderzoek naar stigmatisering en discriminatie van moslims in Utrecht (Omlo, Butter, 2020) blijkt dat ongeveer twee derde van de mensen die moslimdiscriminatie ervaart, dit op straat of in de publieke ruimte ondervindt. Verder wordt vaak moslimdiscriminatie ervaren op de arbeidsmarkt (52%), op het internet (51%), in winkels en op de markt (40%), in het openbaar vervoer (32%) en in het onderwijs (24%). Daarnaast werden vaak media en politiek genoemd. Uit dit onderzoek komt naar voren dat ook niet-moslims het slachtoffer kunnen zijn van moslimdiscriminatie.

Uit een verkennende survey die in het kader van de Vierde Monitor moslimdiscriminatie (Butter, Van Oordt, van der Valk, 2021) werd gehouden, werd duidelijk dat driekwart van de respondenten aangaf op enigerlei wijze te maken gehad met discriminatie op de arbeidsmarkt op grond van hun (vermeende) islamitische geloof. Arbeidsmarktdiscriminatie van moslims komt in ongeveer dezelfde mate voor bij sollicitaties, op de werkvloer en bij doorstroming naar hogere functies. Een hele kleine minderheid van de respondenten met een discriminatie-ervaring meldde dit bij de politie of een anti-discriminatievoorziening.

Alledaagse moslimdiscriminatie en de impact

Uit de verschillende hierboven genoemde onderzoeken naar ervaren moslimdiscriminatie, maar ook uit het onderzoek naar racisme bij het

ministerie van Buitenlandse Zaken (Omlo et al., 2022) komt steeds een vergelijkbaar beeld naar voren: moslims hebben op het werk, op school, op straat of elders regelmatig te maken met verschillende vormen van discriminatie en uitsluiting. Behalve om agressieve, directe en bewuste vormen van discriminatie gaat het ook om subtiele, indirecte, en niet altijd bewust gemaakte opmerkingen of uitingen waardoor moslims het gevoel dat ze er (nog steeds) niet bij horen, dat ze worden beschouwd als ‘niet-Nederlands’, ‘de ander’, als ‘een vijfde colonne’, een ‘bedreiging van onze (westerse) manier van leven’. Relatief veel Nederlandse (vermeende) moslims geven aan het gevoel te hebben steeds weer te moeten bewijzen dat ze ‘deugen’, dat ze loyaal zijn aan Nederland en de gewenste opvattingen hebben over bijvoorbeeld terrorisme, (homo)seksualiteit, man-vrouw verhoudingen, Israel, Erdogan etc. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat alledaagse ervaringen met discriminatie en haat een ingrijpende impact hebben op het dagelijks leven en welzijn van Nederlandse moslims. Lees hierover bijvoorbeeld de publicaties van Meld Islamofobie over Alledaagse Islamofobie en de impact van het Boerkaverbod. Bij praktisch iedereen leidt het ervaren van moslimdiscriminatie tot emotionele reacties en het is vaak van invloed op het gedrag variërend van het verbergen van de islamitische identiteit tot het aangaan van een gesprek of de confrontatie (Abaaziz, I., 2019; Butter, Van Oordt, Van der Valk, 2021; Omlo, Butter, 2020).

Meldingen moslimdiscriminatie

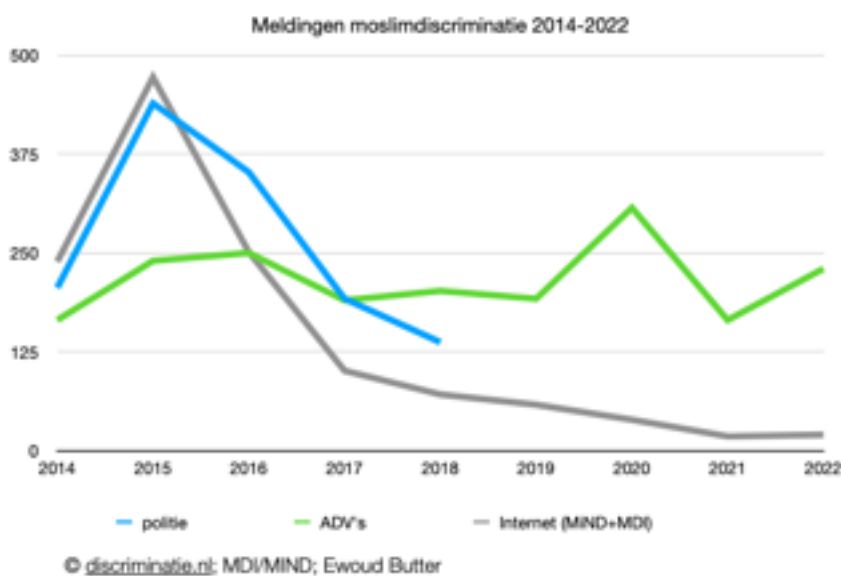
Volgens het SCP (Andriessen et al., 2020) doet ongeveer 3% van de slachtoffers van een melding van discriminatie hiervan aangifte bij de politie of een anti-discriminatievoorziening. Art.1 en discriminatie.nl publiceren jaarlijks de cijfers van het aantal meldingen van discriminatie bij de politie, de Antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), het College voor de Rechten van de Mens en het Meldpunt Internet Discriminatie (MiND).

Moslimdiscriminatie wordt sinds 2014 door ADV's en politie apart geregistreerd als subcategorie van de discriminatiegrond godsdienst. De politie is hiermee in 2019 gestopt vanwege een andere werkwijze. Inmiddels heeft de minister van Justitie laten weten dat de politie binnenkort wel weer start.

Uit de grafiek hieronder wordt duidelijk dat er in 2015 sprake was van een piek in het aantal meldingen bij ADV's. Dit was zeer waarschijnlijk

het gevolg van terroristische aanslagen dat jaar in Europa (o.a. twee keer Parijs), de slachtpartijen door Daesh (Islamitische Staat) in Syrië en Irak en de vluchtelingencrisis. De toename in 2020 van het aantal meldingen bij het ADV is vooral het gevolg van 148 meldingen die werden gedaan over discriminerende facebookberichten over moslims van een woningbouwvereniging. De laatste jaren is het aantal melding van moslimdiscriminatie 4-7% van het totaal aantal meldingen dat ADV's ontvangen.

Het aantal meldingen van discriminatie op het internet bij MiND is al jaren relatief laag. Dit geldt voor alle vormen van discriminatie en heeft waarschijnlijk te maken met de onbekendheid van dit meldpunt.

Voorvallen van agressie tegen gebouwen van moslims

Moslimhaat richt zich niet alleen tegen personen, maar ook tegen de gebouwen van moslims. Sinds de jaren '70 is er sprake van brandstichting, bekladding, vernieling etc. van moskeeën. De daders zijn vaak anoniem, maar opereren de laatste jaren vaker vanuit kleine radicaal- of extreemrechtse groeperingen. Het aantal voorvallen van agressie gericht tegen moskeeën verschilt sterk per jaar. In de Vierde Monitor moslimdiscriminatie concludeerden we dat het aantal voorvallen per jaar in vergelijking met de piek in 2015-2016 afnam, maar dat het nog altijd hoger ligt dan voor 2015 (Butter, Van Oordt, van der Valk, 2021). De agressie richt zich tegen

bestaande moskeeën en moskeeën in aanbouw. Ondanks dit ‘verzet’ worden nieuwe moskeeën uiteindelijk in veruit de meeste gevallen wel gerealiseerd (Van Oordt, 2019).

Daders

Zoals ook bij andere vormen van discriminatie het geval is, is er amper onderzoek gedaan naar de daders van moslimdiscriminatie. Geen onderzoek naar de daders, maar wel vermeldenswaard in dit verband is een onderzoek naar oorzaken en triggerfactoren van moslimdiscriminatie (Van Wonderen, Kapel, 2017). Hieruit bleek onder andere dat ongeveer een derde van de jongens en één op de zeven meisjes negatief denkt over moslims. Een deel van deze jongeren denkt dat moslims een bedreiging vormen voor de Nederlandse cultuur. Ze worden in verband gebracht met terroristische aanslagen uit naam van de islam en met complottheorieën die ervan uitgaan dat moslims Nederland willen overheersen. Naarmate niet-islamitische jongeren meer en vaker persoonlijk contact met moslims hebben, denken zij positiever over moslims. Zij vinden dan vaak ook dat de berichtgeving in de media over moslims negatiever is dan hun eigen ervaringen. Bij jongeren die weinig contact met moslims hebben, bepalen vooral de media hun oordeel, maar ook uitspraken over moslims van opiniemakers en politici.

Media

Daarmee komen we bij de media. Hoewel er in het huidige Nederland al vanaf de 16e eeuw moslims wonen (Butter, van Oordt, 2017) en het Koninkrijk der Nederlanden tot halverwege de vorige eeuw, als kolonisator van ‘Nederlands Indië’ (Indonesië), tot de grootste islamitische landen behoorde, was er in de Nederlandse pers relatief weinig aandacht voor moslims in het Koninkrijk. Pas sinds de Rushdie affaire (1989) ging de Nederlandse pers meer aandacht besteden aan moslims in Nederland. Onderzoek naar beeldvorming van moslims kwam in Nederland ook pas daarna op gang.

In de 19e eeuw en een groot deel van de 20e eeuw werd in de Nederlandse pers vooral over moslims in Indonesië geschreven. Dit gebeurde vanuit een koloniaal, christelijk en oriëntalistisch perspectief: moslims werden als primitief, mysterieus, irrationeel en sensueel beschreven (Said, 1978; Yüksel & Butter, 2022). Hier tegenover stonden rationele, christelijke Nederlanders die beschaving brachten.

Sinds begin van de jaren 90 wordt onderzoek gedaan naar de wijze waarop de

media aandacht besteden aan moslims. Emeritus-hoogleraar interculturele communicatie Wasif Shadid onderscheidde in 2009 vier frames die hij steeds zag terugkeren in de media. Deze frames keren in meer of mindere mate ook terug in ander onderzoek:

- Het etnocentrisme frame. Met behulp hiervan worden mediagebruikers vertrouwd gemaakt met een 'wij-zij'-tegenstelling en met 'onze' versus 'hun' cultuur, waarbij de eerstgenoemde beter respectievelijk hoger wordt gewaardeerd. (..)
- Het stigmatiseringsframe. Hoofdkenmerk van dit frame is dat allochtonen en moslims worden gepresenteerd als probleemgroepen: ze worden meer dan strikt noodzakelijk in verband gebracht met criminaliteit, misdaad, misbruik van sociale voorzieningen, terrorisme, werkloosheid en drugs.(..)
- Het lekenframe. Hoofdkenmerk hiervan is dat allochtonen en moslims relatief weinig kans krijgen om hun mening te ventileren en dat ze vooral als leken en niet als deskundigen worden gepresenteerd. (..)
- Het culturele generaliseringsframe. Met behulp van dit frame worden Marokkaanse en Turkse Nederlanders gepresenteerd als één homogene groep en als moslims bij wie de religieuze identiteit alle andere sociale identiteiten overwoekert.

In een studie naar foto's van moslima's in Nederlandse kranten (Yüksel & Butter, 2022) suggereren Cigdem Yüksel en ik hieraan een vijfde frame toe te voegen: dat van 'de goed geïntegreerde moslim'. Hierbij verwijzen we onder andere naar Abdessamad Bouabid die onderzoek deed naar het publiek discours over moslims na de moord op Theo van Gogh. In dit discours kwamen de 'gematigde moslims' naar voren die zich 'voorbeeldig gedragen'. Tot een vergelijkbare conclusie kwam Andrea Meuzelaar die in haar proefschrift over de representatie van moslims en de islam op de Nederlandse publieke televisie twee concurrerende verhalen signaleerde over de religieuze identiteit van moslims: één over de goed aangepaste en succesvol geïntegreerde moslim en één over de onaangepaste en barbaarse moslim.

Deze frames en stereotypen keerden ook terug in een analyse die we eerder maakten van bijna 4500 foto's van moslima's in de beeldbank van het ANP (Yüksel, Butter, 2020). Hierin concluderen we dat er een eenzijdig beeld van moslima's wordt gegeven: bijna alle moslima's dragen een hoofddoek of een

nigaab en worden bijna altijd buitenshuis (vaak winkelend) en grotendeels passief gefotografeerd. Ze zijn zelden zichtbaar als burgers die actief bijdragen aan de samenleving, maar ook niet in hun eigen sociale omgeving, bijvoorbeeld als een moeder die haar kind helpt met huiswerk. De woorden waarmee de foto's omschreven worden refereren vaak aan politiek-maatschappelijke debatten over thema's als inburgering, integratie, terrorisme of aan politieke frames zoals islamisering.

Moslimdiscriminatie in de media

Een analyse van het grote krantenarchief van Lexis Nexis leert dat de kranten vanaf 2004 meer aandacht zijn gaan besteden aan moslimhaat, moslimdiscriminatie of islamofobie. Toch is het een vorm van discriminatie waaraan relatief weinig artikelen worden gewijd. Uitzondering is het jaar 2015. In dat jaar was er sprake van een piek. In hetzelfde jaar was er ook sprake van een recordaantal meldingen van moslimdiscriminatie bij de antidiscriminatievoorzieningen en wordt het onderwerp door de stichting Meld Islamofobie en de politieke partij Denk vaak geagendeerd.

Opmerkelijk is bij nadere bestudering dat een deel van de artikelen over 'islamofobie' niet zozeer over discriminatie gaat, maar relatief vaak over het gebruik van het begrip islamofobie (vaak tussen aanhalingstekens geplaatst) zelf. Sinds 2015 is het aantal berichten over moslimdiscriminatie gestaag afgenomen.

In de Volkskrant verschenen de meeste artikelen over moslimhaat/ moslimdiscriminatie/islamofobie etc. gevolgd door Trouw, NRC, De Telegraaf en AD.

Politiek

In de Tweede Kamer is lange tijd geen aandacht geweest voor het tegengaan van moslimdiscriminatie en moslimhaat. Pas sinds ongeveer 2010 staat het dankzij maatschappelijke initiatieven, onderzoekers, enkele blogs en politici meer op de agenda.

Dat wordt ook duidelijk uit onderstaande grafiek die ik in een recent artikel voor de Kanttekening heb gemaakt:

Verkiezingen

In de loop der jaren kwam er aandacht voor moslimhaat of moslimdiscriminatie in verkiezingsprogramma's van verschillende politieke partijen. In 2017 verscheen het onderwerp in de programma's van ChristenUnie, D66, GroenLinks, PvdA, Denk en CDA. In 2021 waren het D66, GroenLinks, PvdA, Denk en BIJ1 die het onderwerp behandelden.

Sommige partijen noemden deze vormen van uitsluiting in een opsomming van verschillende vormen van discriminatie en racisme. Andere partijen doen daarnaast ook specifieke voorstellen, die in het schema hieronder kort worden samengevat.

Enkele voorgestelde maatregelen	D66	GroenLinks	PvdA	DENK	BIJ1	NIDA	Overige partijen
Schrijft in algemene zin over aanpak van moslimhaat of moslimdiscriminatie in verkiezingsprogramma							
Het boerkaverbod wordt afgeschaft							
Moslimhaat wordt als aparte vorm van racisme erkend							
Aandacht voor agressie gericht tegen moskeeën							
Voorlichting over o.a. moslimhaat							
Een landelijk programma tegen moslimdiscriminatie/moslimhaat							
Een Nationaal Coördinator Bestrijding Moslimdiscriminatie							
Verbieden van haatdemonstraties voor religieuze gebouwen							
Er komt een juridische definitie van o.a. moslimhaat							
O.a. anti moslimgeweld wordt besproken in de veiligheidsdriehoek							
Een parlementaire commissie moslimhaat en islamofobie							

Meer voorstellen om moslimhaat/islamofobie en moslimdiscriminatie aan te pakken

De maatschappelijke organisaties Meld Islamofobie, S.P.E.A.K., het Collectief tegen Islamofobie en Discriminatie EMCEMO en IZI Solutions presenteerden in 2020 een 'Manifest tegen Islamofobie' waarin diverse voorstellen werden gedaan (Meld Islamofobie et al., 2020). Eén van de voorstellen was antimoslimracisme/ islamofobie/moslimhaat en moslimdiscriminatie als een specifieke vorm van racisme en discriminatie te erkennen.

Ruim 600 respondenten namen begin 2021 deel aan een peiling die in opdracht van het CTID en Emcemo werd uitgezet (Butter, De Koning, 2021). Samen formuleerden zij 225 voorstellen om moslimhaat en -discriminatie tegen te gaan. Dit varieerde van het stimuleren van meer ontmoeting om vooroordelen weg te nemen, meer inclusiviteit bij overheid en organisaties en het aanspreken van media en politici op het gebruik van stigmatiserende frames tot het instellen van een onafhankelijk instituut dat moslimhaat registreert, registratie van moslimdiscriminatie door de politie en het OM dat meer tijd vrij moet gaan maken voor (moslim)discriminatie.

Beleid

Het kabinet Rutte II (VVD, PvdA) maakte in 2015 een voorzichtig begin met het ontwikkelen van beleid. Zo wordt sindsdien moslimdiscriminatie door Antidiscriminatievoorzieningen (en tot 2019 politie) apart geregistreerd. Ook besteedde dit kabinet aandacht aan de beveiliging van moskeeën. Dat leidde onder andere tot een Handreiking Veilige Moskee. Ook gaf het tweede kabinet opdracht tot het eerdergenoemde onderzoek naar de triggerfactoren van moslimdiscriminatie. Het derde kabinet Rutte was weliswaar het eerste kabinet dat het tegengaan van moslimdiscriminatie expliciet in het regeerakkoord opnam, maar het kabinet nam vervolgens amper concrete maatregelen. Integendeel, het vorige kabinet liet het gebeuren dat de politie in 2019 stopte om de voorvallen van moslimdiscriminatie apart te registreren (Butter, Van Oordt, Van der Valk, 2021). Ook werd aan het eind van deze kabinetsperiode dat gemeenten

Het vierde en laatste kabinet Rutte heeft het beleid van Rutte III voortgezet en aangekondigd dat de aanpak van moslimdiscriminatie een integraal onderdeel zal zijn van een breder plan tegen discriminatie en racisme. Er zijn praktische stappen genomen, zoals een handreiking van Kennisland om het melden van discriminatie te vergemakkelijken, die onder andere gebaseerd was op een 'proeftuin moslimdiscriminatie melden'.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft verder opdracht gegeven voor een nog niet gepubliceerd onderzoek naar de discriminatie van moslima's op de arbeidsmarkt. Het door dit ministerie gefinancierde Kennisplatform Inclusief Samenleven publiceerde onder andere een handreiking voor gemeenten om specifieke discriminatiegronden, waaronder moslimdiscriminatie, aan te pakken, een handleiding hoe grijp je als docent in bij anti-moslim opmerkingen en een publicatie over het verschil tussen islamkritiek en moslimdiscriminatie.

Rabin Baldewsingh, de in oktober 2021 aangestelde Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme, pleitte met succes voor een betere registratie van moslimdiscriminatie door de politie en een nationaal onderzoek naar moslimdiscriminatie. Ter voorbereiding van dit onderzoek dat eind 2023 zal beginnen, liet hij alvast een eerste verkenning uitvoeren.

Het ministerie van SZW was de afgelopen jaren verder bezig met het herstellen van het vertrouwen van Nederlandse moskeeën nadat bleek dat enkele gemeenten heimelijk undercoveronderzoek naar moskeeorganisaties hadden gedaan. Toen bleek dat het ministerie zelf ook heimelijk onderzoek heeft gedaan naar personen en organisaties, wees de NCDR op een patroon van achterdochtig overheidshandelen jegens moslims. Dit institutioneel wantrouwen benadrukt de noodzaak van een specifieke aanpak en zelfreflectie binnen de overheid om moslimdiscriminatie tegen te gaan.

Op lokaal niveau staat het beleid om moslimdiscriminatie tegen te gaan in de meeste gevallen nog in de kinderschoenen. In Utrecht is er onderzoek gedaan naar ervaren moslimdiscriminatie (Omlo, Butter, 2020), in Rotterdam naar ervaren discriminatie onder moslima's op de arbeidsmarkt (Vijlbrief, de Wit & Fiere, 2021) en in Amsterdam deed het Collectief tegen Islamofobie en Discriminatie (CTID) met projectbureau Zasja (Roemer van Oordt) een actie-onderzoek uit naar moslimdiscriminatie en islamofobie (Menebhi & Van Oordt, 2022).

Ewoud Butter is zelfstandig onderzoeker

Deze factsheet verscheen op Republiek Allochtonië en is een update van een eerdere versie. De eerste versie verscheen op 21 september 2021, de eerste update op 29 oktober 2021 en deze versie is van 23 september 2023.

Eerste Weteringplantsoen 2c
1017 SJ Amsterdam
Tel: 0031 (0)20-4288825
www.collectieftegenislamofobie.nl
info@collectieftegenislamofobie.nl
www.facebook.com/islamofobie.endiscriminatie